

XXXVIII. PHẨM ĐẠI SƯ

Bấy giờ, cụ thọ Xá-lợi Tử thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể hay soi sáng, rớt ráo thanh tịnh. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế, các trời, người... đều nên kính lễ, vâng làm.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể không nhiễm trước, các pháp thế gian chẳng thể làm ô nhiễm. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể xa lìa tất cả sự che lấp tối tăm của ba cõi, trừ sạch phiền não các kiến chấp đen tối.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể là thượng thủ nhất, tối thắng nhất trong tất cả chủng loại pháp phần Bồ-đề. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể làm yên ổn, dứt hẳn tất cả việc kinh khủng, bức bách, tai họa.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể cho ánh sáng, thu nhiếp các hữu tình khiến được năm nhãn. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể chỉ bày trung đạo, khiến kẻ lạc đường lìa bỏ hai bên.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể khéo hay phát sanh trí nhất thiết tướng, dứt hẳn tất cả phiền não tương tục và tập khí. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể là mẹ của các Đại Bồ-tát, tất cả Phật pháp mà Bồ-tát tu tập đều từ đây sanh ra.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thể chẳng sanh chẳng diệt, tự tướng không vậy. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế lìa tất cả sanh tử, chẳng thường chẳng hoại.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể làm chỗ nương dựa, ban chánh pháp cho các hữu tình. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể thành tựu viên mãn mười lực Như Lai, tất cả lí luận của kẻ khác đều bị chiết phục.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể chuyên bánh xe pháp Vô thượng tam chuyên thập nhị hành tướng (Tam chuyên pháp luân, thị chuyên, khuyến chuyên và chứng chuyên), đạt tất cả pháp, không có gì xoay ngược lại được. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có thể chỉ bày tự tánh không trái ngược của các pháp, hiển rõ vô tánh tự tánh không.

Bạch đức Thế Tôn! Hoặc các Bồ-tát, hoặc kẻ hướng tới Bồ-tát thừa, hoặc các Thanh văn, hoặc kẻ hướng tới Thanh văn thừa, hoặc các Độc giác, hoặc kẻ hướng tới Độc giác thừa, đối với Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây nên trụ thế nào?

Phật dạy:

- Nay Xá-lợi Tử! Các hữu tình này trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây, nên như Đại sư mà cúng dường lễ kính. Cúng dường lễ kính Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế nên như cúng dường lễ kính Đại sư. Vì có sao?

Này Xá-lợi Tử! Vì Đại sư chẳng khác Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng khác Đại sư. Đại sư tức là Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Bát-nhã Ba-la-mật-đa tức là Đại sư.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả Đại Bồ-tát, Độc giác, A-la-hán cho đến Dự lưu đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả mười thiện nghiệp đạo của thế gian đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả bốn tinh lự, bốn vô lượng, bốn định vô sắc, năm thần thông đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả bố thí Ba-la-mật-đa cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Này Xá-lợi Tử! Tất cả nội không cho đến vô tánh tự tánh không, bốn niệm trụ cho đến tám chi Thánh đạo, như vậy cho đến mười lục Như Lai, cho đến mười tám pháp Phật bất cộng, cho đến trí nhất thiết tướng đều do Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà được xuất hiện.

Khi ấy, trời Đế Thích nghĩ như vậy: Nay vì nhân duyên gì, Xá-lợi Tử hỏi Phật việc này. Nghĩ vậy liền thưa Xá-lợi Tử:

- Bạch Đại đức! Nay vì nhân duyên gì mà hỏi như thế?

Xá-lợi Tử bảo trời Đế Thích:

- Nay Kiền-thi-ca! Các Đại Bồ-tát nhờ Bát-nhã Ba-la-mật-đa này nhiếp trì, nên dùng phương tiện khéo léo (thiện xảo) đối với tất cả các đức Như Lai ứng Chánh Đẳng Giác khắp mười phương thế giới quá khứ, vị lai, hiện tại, từ sơ phát tâm đến khi được Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề, chuyển bánh xe diệu pháp, độ vô lượng chúng, vào cõi Vô dư y Bát Niết-bàn, cho đến lúc pháp diệt; trong thời gian này, có tất cả các công đức căn lành, như công đức căn lành của các Thanh văn, Độc giác, Bồ-tát và các loại hữu tình khác. Tập hợp tất cả lượng căn lành như vậy, lấy vô tướng và không sở đắc làm phương tiện, hiện tiền tùy hỷ. Tùy hỷ xong, ban cho các hữu tình cùng có một cách bình đẳng, hồi hướng Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề. Do nhân duyên đây nên tôi hỏi việc này.

Lại nữa, Kiền-thi-ca! Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà các Đại Bồ-tát học thù thắng hơn bồ thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tấn, tĩnh lự Ba-la-mật-đa gấp vô lượng lần.

Này Kiền-thi-ca! Như kẻ mù lòa được trăm, hoặc ngàn, hoặc hơn trăm ngàn người không có tịnh nhãn làm người dẫn đường thì chẳng thể đến gần chánh đạo, huống nữa là đến được những chốn vương đô, thành ấp giàu có an lạc xa xôi. Cũng như các kẻ mù lòa; bồ thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tấn, tĩnh lự Ba-la-mật-đa, nếu không có tịnh nhãn Bát-nhã Ba-la-mật-đa dẫn đường thì chẳng thể hưởng tới chánh đạo của Bồ-tát, huống nữa là đến được thành nhất thiết trí xa xôi.

Lại nữa, Kiền-thi-ca! Năm Ba-la-mật-đa: bồ thí... phải nhờ Bát-nhã Ba-la-mật-đa nhiếp dẫn, nên gọi là kẻ có mắt; lại nhờ Bát-nhã Ba-la-mật-đa nắm giữ nên năm pháp Ba-la-mật-đa đây mới có tên “đến bờ kia”.

Khi ấy, trời Đê Thích thừa cụ thọ Xá-lợi Tử:

- Như Đại đức nói năm pháp Ba-la-mật-đa: bồ thí... cần nhờ được Bát-nhã Ba-la-mật-đa nắm giữ nên mới được gọi là đến bờ kia. Sao chẳng nói cần nhờ được bồ thí cho đến tĩnh lự Ba-la-mật-đa nắm giữ nên năm pháp ấy mới được tên gọi đến bờ kia? Như vậy, do duyên nào mà chỉ khen một mình Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Xá-lợi Tử nói:

- Đúng vậy! Đúng vậy! Đúng như ông đã nói. Sáu pháp Ba-la-mật-đa: bồ thí... nắm giữ nhau mới có thể đến bờ kia được. Nhưng trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa đủ đại thể lực phương tiện khéo léo thì mau được viên mãn việc tu bồ thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tấn, tĩnh lự Ba-la-mật-đa. Chớ chẳng phải trụ năm pháp trước mà thành việc này. Cho nên, Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối với năm pháp trước là tối, là thắng, là tôn, là cao, là diệu, là vi diệu, là thượng, là vô thượng, vô đẳng, vô đẳng đẳng. Do nhân duyên này nên chỉ khen riêng Bát-nhã là thù thắng hơn năm pháp Ba-la-mật-đa kia.

Bấy giờ, Xá-lợi Tử thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Các Đại Bồ-tát nên dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế nào?

Phật dạy:

- Này Xá-lợi Tử! Các Đại Bồ-tát chẳng vì dẫn phát sắc cho đến thức, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát nhãn xứ cho đến ý xứ, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát sắc xứ cho đến pháp xứ, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì

dẫn phát nhãn giới cho đến ý giới, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát sắc giới cho đến pháp giới, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát nhãn thức giới cho đến ý thức giới, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát nhãn xúc cho đến ý xúc, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Chẳng vì dẫn phát bố thí Ba-la-mật-đa cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát nội không cho đến vô tánh tự tánh không, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát bốn niệm trụ cho đến tám chi Thánh đạo, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Như vậy cho đến chẳng vì dẫn phát mười lực Như Lai, cho đến mười tám pháp Phật bất cộng mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát trí nhất thiết, trí đạo tướng, trí nhất thiết tướng mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng vì dẫn phát tất cả pháp, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá-lợi Tử thưa:

- Bạch đức Thế Tôn! Vì sao các Đại Bồ-tát chẳng vì dẫn phát sắc cho đến tất cả pháp, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Phật dạy:

- Nay Xá-lợi Tử! Vì sắc cho đến tất cả pháp không tác, không sanh, không đắc, không hoại, không tự tánh, nên các Đại Bồ-tát chẳng vì dẫn phát sắc cho đến tất cả pháp, mà dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi Tử lại thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Các Đại Bồ-tát dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế hiệp với pháp nào?

Phật dạy:

- Nay Xá-lợi Tử! Các Đại Bồ-tát dẫn phát Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế chẳng hiệp với tất cả pháp. Vì chẳng hiệp nên được gọi là Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Xá-lợi Tử thưa:

- Bạch đức Thế Tôn! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế chẳng hiệp với những pháp nào?

Phật dạy:

- Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế chẳng hiệp với pháp thiện, chẳng hiệp với pháp bất thiện, chẳng hiệp với pháp thế gian, chẳng hiệp với pháp xuất thế gian, chẳng hiệp với pháp hữu lậu, chẳng hiệp

với pháp vô lậu, chẳng hiệp với pháp hữu tội, chẳng hiệp với pháp vô tội, chẳng hiệp với pháp hữu vi, chẳng hiệp với pháp vô vi. Vì có sao?

Này Xá-lợi Tử! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với tất cả pháp không sở đắc, nên chẳng thể nói hiệp với các pháp như thế.

Khi ấy, trời Đế Thích thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế há chẳng hiệp với trí nhất thiết tướng?

Phật dạy:

- Này Kiều-thi-ca! Đúng vậy! Đúng vậy! Đúng như ông đã nói, Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế cũng chẳng hiệp với trí nhất thiết tướng. Do đây đối với kia không sở đắc vậy.

- Bạch đức Thế Tôn! Vì sao Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối với trí nhất thiết tướng không hiệp cũng không đắc?

- Này Kiều-thi-ca! Vì chẳng phải Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối với trí nhất thiết tướng, như danh, như tướng, như sở tác kia có hiệp có đắc.

- Bạch đức Thế Tôn! Vì sao Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối với trí nhất thiết tướng cũng có thể nói có hiệp có đắc?

- Này Kiều-thi-ca! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa đối với trí nhất thiết tướng, như đối với danh, tướng... không nhận, không lấy, không trụ, không dứt, không chấp, không bỏ. Hiệp đắc như vậy mà không hiệp đắc.

Này Kiều-thi-ca! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với tất cả pháp cũng như đối với danh, tướng... không nhận, không lấy, không trụ, không dứt, không chấp, không bỏ. Hiệp đắc như vậy mà không hiệp đắc.

Trời Đế Thích lại thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Thật là hiếm có. Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế, vì tất cả pháp không sanh, không diệt, không tác, không thành, không đắc, không hoại. Vì không có tự tánh nên hiện ra trước, tuy có hiệp có đắc mà không đắc không hiệp. Nghĩa lý như thế chẳng thể nghĩ bàn.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Nếu khi Đại Bồ-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa khởi tướng như vậy: Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế hiệp cùng với các pháp, hoặc chẳng hiệp cùng các pháp thì Đại Bồ-tát này bỏ tất cả Bát-nhã Ba-la-mật-đa, xa tất cả Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Phật dạy:

- Nay Thiện Hiện! Lại có nhân duyên các Đại Bồ-tát bỏ xa Bát-nhã Ba-la-mật-đa, nghĩa là khi Đại Bồ-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa khởi tướng như vậy: Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế không sở hữu, chẳng chơn thật, chẳng bền chắc, chẳng tự tại. Như thế là Đại Bồ-tát này bỏ xa Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Nếu khi Đại Bồ-tát tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa thì chẳng tin pháp nào?

Phật dạy:

- Nay Thiện Hiện! Nếu khi Đại Bồ-tát tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa thì chẳng tin sắc, chẳng tin thọ, tưởng, hành, thức. Chẳng tin nhãn xúc, chẳng tin nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xúc. Chẳng tin sắc xúc, chẳng tin thanh, hương, vị, xúc, pháp xúc. Chẳng tin nhãn giới, chẳng tin nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý giới. Chẳng tin sắc giới, chẳng tin thanh, hương, vị, xúc, pháp giới. Chẳng tin nhãn thức giới, chẳng tin nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý thức giới. Chẳng tin nhãn xúc, chẳng tin nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xúc. Chẳng tin nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ; chẳng tin nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ.

Chẳng tin bố thí Ba-la-mật-đa; chẳng tin tịnh giới, an nhẫn, tinh tấn, tĩn lự Ba-la-mật-đa. Chẳng tin nội không (Không của các pháp nội tại); chẳng tin ngoại không (Không của các pháp ngoại tại), nội ngoại không (Không của các pháp nội ngoại tại), không không (Không của Không), đại không (Không lớn), thắng nghĩa không (Không của chân lý cứu cánh), hữu vi không (Không của các pháp hữu vi), vô vi không (Không của các pháp vô vi), tất cánh không (Không tối hậu), vô tế không (Không không biên tế), tán vô tán không (Không của sự phân tán), bản tánh không (Không của tự nhiên tính), tự tướng không (Không của tự tướng), cộng tướng không (Không của cộng tướng), nhất thiết pháp không (Không của vạn hữu), bất khả đắc không (Không của cái bất khả đắc), vô tánh không (Không của của vô thể), tự tánh không (Không của tự tánh), vô tánh tự tánh không (Không của vô thể của tự tính ‘tự tính của cái không tồn tại’). Chẳng tin bốn niệm trụ; chẳng tin bốn chánh đoạn, bốn thân tức, năm căn, năm lực, bảy chi đẳng giác, tám chi Thánh đạo.

Như vậy cho đến chẳng tin mười lực Phật; chẳng tin bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng. Chẳng tin quả Dự lưu, chẳng tin quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán. Chẳng tin Độc-giác Bồ-đề. Chẳng tin tất cả hạnh Đại Bồ-tát.

Chẳng tin chư Phật Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề. Chẳng tin trí nhất thiết, chẳng tin trí đạo tướng, trí nhất thiết tướng.

Khi ấy, cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng:

- Bạch đức Thế Tôn! Vì sao khi Đại Bồ-tát tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa thì chẳng tin sắc, nói rộng cho đến chẳng tin trí nhất thiết tướng?

Phật dạy:

- Nay Thiện Hiện! Vì khi các Đại Bồ-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa quán tất cả sắc bất khả đắc, nên tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà chẳng tin sắc; nói rộng cho đến quán trí nhất thiết tướng cũng bất khả đắc, nên tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa mà chẳng tin trí nhất thiết tướng. Do vậy, Thiện Hiện! Khi các Đại Bồ-tát tin Bát-nhã Ba-la-mật-đa thì chẳng tin sắc, nói rộng cho đến chẳng tin trí nhất thiết tướng.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa Phật:

- Bạch đức Thế Tôn! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế là đại Ba-la-mật-đa.

Phật dạy:

- Nay Thiện Hiện! Ông duyên vào ý nào mà nói: Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế là đại Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện đáp rằng:

- Bạch đức Thế Tôn! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây đối với sắc cho đến thức chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với nhãn xứ cho đến ý xứ chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với sắc xứ cho đến pháp xứ chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với nhãn giới cho đến ý giới chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với sắc giới cho đến pháp giới chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với nhãn thức giới cho đến ý thức giới chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với nhãn xúc cho đến ý xúc chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ.

Đối với bố thí Ba-la-mật-đa cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng làm lớn chẳng làm nhỏ. Đối với nội không cho đến vô tánh tự tánh không chẳng làm lớn chẳng làm nhỏ. Đối với bốn niệm trụ cho đến tám chi Thánh đạo chẳng làm lớn chẳng làm nhỏ.

Như vậy, cho đến đối với mười lực Phật cho đến mười tám pháp Phật bất cộng chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ. Đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên ý đây nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa là đại Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây đối với sắc chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã. Như vậy cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên ý đây nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa là đại Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng. Cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên ý đây nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa là đại Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây đối với sắc chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp. Như vậy cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên ý đây nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa là đại Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây đối với sắc chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu. Như vậy cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên ý đây nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa là đại Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Nếu Đại Bồ-tát mới hướng tới Đại thừa, nương tựa Bát-nhã cho đến bố thí Ba-la-mật-đa, khởi tưởng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp. Như vậy cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu. Như vậy cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Đại Bồ-tát này do khởi tưởng như vậy, nên chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Nếu Đại Bồ-tát mới hướng tới Đại thừa, nương tựa Bát-nhã cho đến bố thí Ba-la-mật-đa, khởi tưởng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm lớn, làm nhỏ; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm lớn, làm nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm lớn, làm nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm lớn, làm nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm cho nhóm họp, làm cho tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm cho nhóm họp, làm cho tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của

chư Phật làm cho nhóm họp, làm cho tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm cho nhóm họp, làm cho tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm lượng, làm phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm lượng, làm phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm lượng, làm phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm lượng, làm phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm rộng, làm hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm rộng, làm hẹp; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm rộng, làm hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm rộng, làm hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm mạnh, làm yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm mạnh, làm yếu; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm mạnh, làm yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm mạnh, làm yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Đại Bồ-tát này do khởi tướng như vậy, nên chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Nếu Đại Bồ-tát mới hướng tới đại thừa, chẳng nương Bát-nhã cho đến bố thí Ba-la-mật-đa, khởi tướng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ, đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm lớn, chẳng làm nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm cho nhóm họp, chẳng làm cho tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm lượng, chẳng làm phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm rộng, chẳng làm hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng chẳng làm mạnh, chẳng làm yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Đại Bồ-tát này do khởi tưởng như vậy, nên chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, bạch đức Thế Tôn! Nếu Đại Bồ-tát mới hướng tới Đại thừa, chẳng nương Bát-nhã cho đến bố thí Ba-la-mật-đa, khởi tưởng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm lớn, làm nhỏ; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm lớn, làm nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm lớn, làm nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm lớn, làm nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm cho nhóm hợp, làm cho tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm cho nhóm hợp, làm cho tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm cho nhóm hợp, làm cho tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm cho nhóm hợp, làm cho tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm lượng, làm phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm lượng, làm phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm lượng, làm phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm lượng, làm phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm rộng, làm hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm rộng, làm hẹp; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm rộng, làm hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm rộng, làm hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc làm mạnh, làm yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức cũng làm mạnh, làm yếu; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật làm mạnh, làm yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác cũng làm mạnh, làm yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Đại Bồ-tát này do khởi tướng như vậy, nên chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao?

Bạch đức Thế Tôn! Vì nếu Đại Bồ-tát khởi tướng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm cho nhóm họp, tan rã, chẳng làm cho nhóm họp, tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm cho nhóm họp, tan rã, chẳng làm cho nhóm họp, tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm cho nhóm họp, tan rã, chẳng làm cho nhóm họp, tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm cho nhóm họp, tan rã, chẳng làm cho nhóm họp, tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Tất cả như thế đều chẳng phải quả đẳng lưu (quả tương tợ) của Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Bạch đức Thế Tôn! Nếu Đại Bồ-tát khởi tướng như vậy:

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề

của chư Phật hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm lớn nhỏ, chẳng làm lớn nhỏ.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm cho nhóm hợp tan rã, chẳng làm cho nhóm hợp tan rã; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm cho nhóm hợp tan rã, chẳng làm cho nhóm hợp tan rã; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm cho nhóm hợp tan rã, chẳng làm cho nhóm hợp tan rã; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm cho nhóm hợp tan rã, chẳng làm cho nhóm hợp tan rã.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm lượng phi lượng, chẳng làm lượng phi lượng.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm rộng hẹp, chẳng làm rộng hẹp.

Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đối với sắc hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; đối với thọ, tưởng, hành, thức hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; cho đến đối với Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu; đối với các đức Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác hoặc làm mạnh yếu, chẳng làm mạnh yếu.

Bạch đức Thế Tôn! Đại Bồ-tát này được gọi là “đại hữu sở đắc” (có sở đắc lớn), chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Vì chẳng có tướng có sở đắc năng chứng Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề. Vì sao vậy?

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình vô sanh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô sanh. Vì sắc vô sanh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô sanh; thọ, tưởng, hành, thức vô sanh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô sanh. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật vô sanh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô sanh. Tất cả đức Như Lai ứng Chánh Đẳng Giác vô sanh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô sanh

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình không có tự tánh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không có tự tánh. Vì sắc không có tự tánh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không có tự tánh; thọ, tưởng, hành, thức không có tự tánh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không có tự tánh. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật không có tự tánh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không có tự tánh. Tất cả đức Như Lai ứng Chánh Đẳng Giác không có tự tánh, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không có tự tánh.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình không sở hữu, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không sở hữu. Vì sắc không sở hữu, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không sở hữu; thọ, tưởng, hành, thức không sở hữu, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không sở hữu. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật không sở hữu, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không sở hữu. Tất cả đức Như Lai ứng Chánh Đẳng Giác không sở hữu, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không sở hữu.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình không, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không. Vì sắc không, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không; thọ, tưởng, hành, thức không, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật không, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không. Tất cả đức Như Lai ứng Chánh Đẳng Giác không, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình xa lìa, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng xa lìa. Vì sắc xa lìa, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng xa lìa; thọ, tưởng, hành, thức xa lìa, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng xa lìa. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật xa lìa, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng xa lìa. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác xa lìa, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng xa lìa.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình bất khả đắc, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc. Vì sắc bất khả đắc, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc; thọ, tưởng, hành, thức bất khả đắc, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật bất khả đắc, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác bất khả đắc, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả đắc.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình bất khả tư nghi (không thể nghĩ bàn), nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả tư nghi. Vì sắc bất khả tư nghi, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả tư nghi; thọ tướng hành thức bất khả tư nghi, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả tư nghi. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật bất khả tư nghi, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả tư nghi. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác bất khả tư nghi, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng bất khả tư nghi.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình không hoại diệt, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không hoại diệt. Vì sắc không hoại diệt, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không hoại diệt; thọ tướng hành thức không hoại diệt, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không hoại diệt. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật không hoại diệt, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không hoại diệt. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác không hoại diệt, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không hoại diệt.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình vô tri giác, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô tri giác. Vì sắc vô tri giác, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô tri giác; thọ, tướng, hành, thức vô tri giác, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô tri giác. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật vô tri giác, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô tri giác. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác vô tri giác, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô tri giác.

Bạch đức Thế Tôn! Vì hữu tình chẳng thành tựu lực, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thành tựu lực. Vì sắc chẳng thành tựu lực, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thành tựu lực; thọ, tướng, hành, thức chẳng thành tựu lực, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thành tựu lực. Như vậy cho đến Vô Thượng Chánh Đẳng Bồ-đề của chư Phật chẳng thành tựu lực, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thành tựu lực. Tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác chẳng thành tựu lực, nên phải quán Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thành tựu lực.

Bạch đức Thế Tôn! Con duyên vào những ý như vậy, nên nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa của Đại Bồ-tát là đại Ba-la-mật-đa.